

Iepenziekte vraagt om nieuwe aankleding Texel

Nieuwe groenman vindt monoculturen taboe op 'zijn' eiland

Jac P. Thijsse zag Texel als het eiland waar ruimte moet zijn. Dat is er, en dat moet zo blijven! Er zijn zelfs gebieden op het uitgestrekte plateland waar het verboden is bomen aan te planten. De Texelaars willen dat zo houden. Op 1 september 2010 werd er een groenman voor Gemeentewerken van de 'overkant' naar het eiland gehaald met volstrekt prachtige nieuwe ideeën. We spraken Marcel Brouwer exact één jaar na zijn aanstelling bij de gemeente als Teamleider Groen & Evenementen.

Auteur: Broer de Boer

Wat is er op boomverzorgingsgebied eigenlijk zo bijzonder aan Texel? Het eiland kent zo'n 50 kilometer boomsingel. Daarin is met een miljoen aangeplante exemplaren altijd een prominente plaats geweest voor de iep. Een inheemse boomsoort die ook bestand was tegen de zoutspray op het eiland. Maar helaas ging de boomziekte niet aan dit iepeneiland voorbij. Anders dan in iepenstad Amsterdam bleven zieke en dode iepen soms in de houtopstand staan. Acht jaar geleden werd de strijd opgegeven. Af en toe een dode iep in een boomsingel is een vrij algemeen beeld op Texel. Marcel Brouwer werkt onder andere aan plannen om de boomsingels op Texel nieuw leven in te blazen. Alleen in de dorpen laat hij mondjesmaat de resistente iepen *Ulmus Columella* en *New Horizon* aanplanten. Maar daarover zal ons gesprek niet gaan!

Boomsingels

Als nieuwe groenman heeft Marcel Brouwer aan de Pontweg twee kilometer boomsingel door een innovatieve aanplant laten vervangen, als een experiment. "Ik heb daar een assortiment laten

Boomsingels met dode iepen nieuw leven inblazen.

Eind 2010 werd er twee kilometer boomsingel langs de Pontweg weggezaagd en ingeplant met het 'Marcel Brouwer'-assortiment.

Marcel Brouwer: "Mede door toedoen van de klimaatverandering kunnen we nog meer boomziekten en -plagen verwachten."

aanplanten dat ook stimulerend zal werken op de bijen, de vlinders en de vogels: boomsoorten die fraai bloeien, bessen vormen en lekker ruiken. Texel is een eiland dat zich sterk op het toerisme richt. Onze gasten een bepaald soort beleving bijbrengen, met die boomsingels nieuwe formule, dat is het uitgangspunt. Maar ook voor de eilanders willen we Texel iets eigens geven." Het blijkt dat Marcel ook van strategie kaas gegeten heeft. Veel toeristen volgen vanaf de boot van de Teso, Texels eigen stoombootonderneming, juist dat fietspad langs de Pontweg en worden dus direct met de boomsingels geconfronteerd: de eerste kennismaking blijft vaak het best hangen. Tussen de aanplant - zie kader - bevinden zich ook meien sleedoorn. Dat zijn weliswaar windbrekers voor de fietsers, maar ze lijken mij niet bevorderlijk voor de winddichtheid van de banden.

Lekke banden

"Op Texel overleggen we veel", vertelt Marcel. "Ook de fietsverhuurders spraken hun bezorgdheid uit over die doorns op de fietspaden en daardoor zijn de meidoorns en sleedoorns niet aan de fietspadkant van de boomsingel ingeplant. Ik heb bij de sortimentskeuze sterk gekeken naar de bladkleur, de bladvorm, de bessen en de aantrekkelijkheid voor vogels en insecten. De organisaties op het eiland die zich bezighouden met vlinders, vogels en insecten betrekken we structureel bij onze plannen voor de herverrijking van het eiland met bomen: we benutten als het ware hun kennis bij onze plannen. Soms

kun je namelijk door de helling van een talud aan te passen jonge vogels sparen. Normaliter beschouwen de verantwoordelijken voor boomverzorging zoiets niet als hun competentie, maar hier op Texel dus wel. Boomsingels, berm en de zogenaamde Tuunwòl vormen hiervoor als het ware een groene snelweg voor beesten om van A naar B te gaan. En vlinders, insecten en vogels spelen ook een rol in de beleving van onze gasten."

Meerdere soorten

Variatie is het toverwoord voor Marcel Brouwer. Dat wil hij ook doortrekken naar de dorpen. Want juist daar vindt veel inplant van nieuwe bomen plaats, mede ook vanwege de iepen die de strijd verloren hebben. "Onderhoud is belangrijk", zegt hij. "En dat geldt bij ons in het bijzonder vanwege de beleving die we zowel de eilanders als de toeristen op Texel met de aanplanting willen geven. Je bent er niet met het omzagen van een boom in een dorp; de oude wortelkluit moet verdwijnen. Dat heeft in den lande vanwege kostenbesparing niet altijd de eerste prioriteit. Ook in de dorpen, net als in de boomsingels, wil ik met het oog op de toekomst variatie in de boomsoorten zien. Kiezen voor één soort vind ik te gemakzuchtig. Mijn devies is dus om een straat niet met een van de soorten bomen in te planten die het op het eiland goed doen - mede in verband met de zoutspray - maar met meerdere soorten. Want we kennen inmiddels genoeg ziekten die massaal onze kastanjes, iepen, essen

en wilgen vellen. En ik verwacht dat we mede door toedoen van de klimaatverandering nog meer boomziekten en -plagen kunnen verwachten. Het aanbrengen van soortvariatie in de aanplant vermindert de kans op een eventueel noodzakelijke uitvoering van kaalslag." Nog liever zou Marcel Brouwer in plaats van rijen bomen in de nieuwbouwwijken op Texel bosstroken van enige breedte willen aanplanten. Brouwer: "Met toepassing van het systeem van blijvers en wijkers. De gedachte daarachter moet je heel goed aan de bevolking uitleggen, anders blijven de wijkers behouden en krijgen de blijvers, solitaires, niet de ruimte die ze moeten hebben. Dat is in het verleden al te vaak gebeurd in ons land."

Plantgatverbetering

Het toeristeneiland associeer je natuurlijk met zand, zoutspray en schaarste aan zoet water. Hoe kijkt de teamleider Groen en Evenementen daar tegenaan? "Als je goed om je heen kijkt, zie je vanzelf welke boomsoorten hier in deze omstandigheden goed gedijen. Het schiet natuurlijk niet op om uitheemse eiken aan te planten. Misschien dat je voor enkele solitaires nog kunt afwijken, maar de keuze zal meestentijds op inheems materiaal vallen. Wanneer je dat hier tot volwassenheid wilt brengen, vraagt dat in de zandbodem om extra aandacht. En dan denk ik vooral aan het plantgat. We gaan sowieso altijd voor wat groter plantmateriaal, in de maten 16-18 tot 20-25. Ik heb het niet staan op de aanblik van potloden in nieuwbouwwijken. Maar daarvoor

Helmgas en duindoorn passen in de omlijsting van het eiland. Ook op vluchtheuvels en rotondes.

Eerherstel voor de Texelse Tuunwòl.

moet je de plantgaten in deze zandgrond wel goed voorbereiden met een goede teeltaarde. Als je uiteindelijk een boom van 30 jaar wilt krijgen, heb je een plantgat van zo'n 30 kuub goede aarde nodig, één kuub per levensjaar. Daarna heeft de boom dan nog 30 jaar de tijd om dood te gaan. Zo kun je veel langer van je boom genieten." Daaruit valt af te leiden dat men zich in een Texelse nieuwbouwwijk niet beperkt tot een vrachtautootje teeltaarde bij de aanplant van bomen: aanplant gericht op de toekomst dus.

Onderhoud

Wat gebeurt er exact aan boomonderhoud? Duidelijk is dat er op Texel sprake is van een bijzondere situatie: de perikelen rond de stervende iepen en het budget noodzaken het gemeentelijke apparaat tot een gefaseerde planontwikkeling, inclusief onderhoud in dorpen en op het platteland. Wat er zeker niet gebeurt op Texel is dat bomen het veld moeten ruimen vanwege bessen die de straat vervuilen, hun vruchten op auto's laten vallen (notenbomen) of kolonies kauwtjes huisvesten. Wat betreft het onderhoud van de gezonde boomopstand schenkt Marcel Brouwer klare wijn: "De begeleidingssnoei is tot het moment dat een boom zo'n vijftien jaar oud wordt zeer belangrijk. Voer dat elk jaar uit! En zet pas dan een stap terug: ik weet dat dit er in de praktijk vaak niet van komt. Kijk ook heel goed naar de plaats waar je een boom plant; de vorm is belangrijk. Bij verkeerde keuzes krijg je te maken met te veel onderhoud en/of snoeiwerk, of de bomen moeten te snel het veld weer ruimen. Daarin zitten voor een gemeente dus ook kansen om te besparen op de begroting voor

boomonderhoud. Wij gaan hier bewust mee om. Kies dus voor een boom met bijvoorbeeld een zuilvorm in een nauwe straat. Ik zie dat het zelfs bij de keuze van vormen nog te vaak verkeerd gaat!" Water is schaars op het eiland. Hoe gaat Marcel Brouwer met het schaarse water om, voor zover het de bomen betreft? Marcel Brouwer: "Ik zeg altijd: zorg dat je de bomen voor Sinterkaas in de grond hebt, dan is water geven niet noodzakelijk en blijf je onder normale omstandigheden ruim onder die inboet van 10 procent!"

Variatie in aanplant

Minimaal drie soorten aanplanten, dat blijkt in het gesprek het stokpaardje van Marcel Brouwer te zijn, waarbij ook hij het toerisme duidelijk voor ogen heeft: "Het aanzicht is veel mooier dan bij een monocultuur. Het is toch veel plezieriger om naar een bomenrij te kijken met variatie in bladkleur en -vorm? Dat geeft niet alleen de eilandbewoners een prettige ervaring, maar het geeft ook onze gasten op Texel het gevoel dat alles hier net iets anders is dan elders." Dit plan van variatie, aanplant van minimaal drie soorten, wil Brouwer ook doortrekken naar de plantvakken in de dorpen. En hij wijst door het raam op de plantvakken voor het kantoor van Gemeentewerken. "Waarom weet ik niet, maar ook hier is maar één soort *Euonymus fort*. *Emerald Gaiety* ingeplant. Ik heb er toch gauw even een randje met een andere soort doorheen laten zetten. Ook het gebruik van vaste planten die onkruid onderdrukken in de plantvakken, zoals *Stachys* en *Geranium*, schuw ik niet."

Tuunwòlen

Naast de circa 50 km boomsingel is Texel ook beroemd om de circa 110 km 'Tuunwòl'. Hiervan onderhoudt de gemeente Texel momenteel nog circa 40 kilometer en de rest doet natuurvereniging De Lieuw. Tuunwòlen zijn ontstaan in het grijze verleden, toen boeren dakpansgewijs grasplaggen op elkaar begonnen te stapelen om een soort natuurlijke afscheiding te maken voor hun schapen. De tuinwal is opgebouwd uit vier lagen ruitvormige zoden aan weerszijden, van binnen opgevuld met losse grond en van boven afgedekt met een platte zode. Ze vormen eigenlijk de oorsprong van de holle wegen op Texel. Ook dit fenomeen probeert men op Texel in ere te herstellen. Dankzij een speciaal microklimaat rondom de Tuunwòlen tref je daar hondsviooltje, schapenzuring, zandhoornbloem, grasklokje en Engels gras aan.

Soorten aangeplant in de experimentele boomwal aan de Pontweg

- veldesdoorn
  - kornoelje
  - meidoorn
  - gewone liguster
  - sleedoorn
  - zomereik
  - vlier
  - scherpe hulst
  - hondсроos
- dus geen iepen meer!